

סיפור ותיאטרון



סיפור ותיאטרון בגן בשגרה ובעת חירום ומשבר

עיסוק בתיאטרון מסייע בהבעת רגשות, מפתח את הדמיון ואת דרכם של ילדים וילדות לפעול באופן עצמאי ועם אחרים. ליצירה הדרמטית הקבוצתית יש יתרון בכל הקשור להמצאות ורעיונות חדשים וכמו כן בשיפור הכישורים החברתיים כתוצאה מהאינטראקציה. על-פי המחקר ההתנסות הדרמטית משפיעה לטובה על התנהגות הילדים. תפקיד המחנכים הוא לתמוך בתהליך החינוכי וליצור הזדמנויות לדרמה יצירתית. (2022, ROCHOVSKÁ, ŠVÁBOVÁ)

ילדים מדמיינים, מחקים את האחר, משחקים תפקידים וחושבים יצירתית. כך לדוגמה, כל חפץ יכול להפוך למשהו אחר על כנפי הדמיון. קריאת ספרים יכולה לעורר השראה להמחזה: אחד ממקורות ההנאה המרכזיים מהאזנה לספר נובע מהזדהות הילד עם הדמויות שיכולות לייצג תכונות שהוא שואף להן או תכונות שהילד מוצא אצל עצמו (משרד החינוך, 2006). המחזה בעקבות סיפורים מאפשרת לשחזר את הסיפור, להעמיק בדמויות, ללמוד על תיאטרון, להעשיר את השפה ולקדם שיתוף פעולה. שחזור הסיפור יכול להיות נקודת הפתיחה לפיתוח אירוע בימתי וממנו אפשר להתרחב ולצאת אל מחזות אחרים ומהעלילה המקורית, להוסיף התרחשויות, דמויות וכדומה. כל זאת מתוך הקשבה לרעיונות הילדים ולהמצאותיהם.

כדאי לתת את הדעת: בעיקר בימי משבר, פיתוח אירוע בימתי באלתור חופשי עשוי להביא לידי ביטוי תכנים רגישים הקשורים בחוויות ואירועים שילדים נחשפו להם או שחוו בעצמם (בדומה למשחק סוציו-דרמטי). מדיית התיאטרון יכולה להיות מקום בטוח להבעה השלכתית עבור הילדים. על כן, חשוב לאפשר את הפעילות במעורבות מצומצמת של המבוגר. עם זאת יש לתת תשומת לב למה שהילדים מביעים ולהתאים את התיווך. במקרים חריגים, יש להיוועץ עם גורמי התמיכה של הגן.

אל מוקדי היישום
לחצו כאן



⁵משרד החינוך, האגף לתכנון ופיתוח תכניות לימודים (2006) תשתית לקראת קריאה וכתבייה, תכנית לימודים לגן הילדים בחינוך הממלכתי והממלכתי-דתי. ירושלים: מעלות.

סיפור ותיאטרון מוקדי יישום

פרקטיקות הוראה ומידה



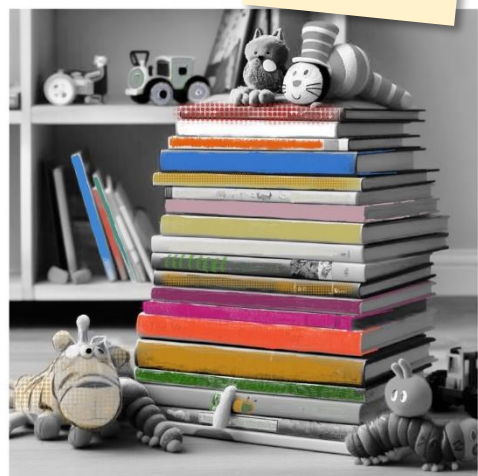
ארגון המרחב



ניהול זמן



תוכן



פרקטיקות הוראה לסיפור ותיאטרון

כדאי לשאול:

מהן הדרכים לפעילות תיאטרון בגן? מהי הדרך למפגש חוזר עם ספר ומה מפגש כזה מקדם? כיצד ניתן לפעול בתחום התיאטרון בהשראת סיפור? אלו סוגי תיאטרון אפשר להציע לילדים? ומה עוד?



פרקטיקות הוראה

לסיפור ותיאטרון



עקרונות מרכזיים

- פעילות תיאטרונית בדרכים מגוונות וברמות שונות
- הכרות מעמיקה עם ספר ותכניו תבוא לפני העלאת אירוע בימתי
- אירוע בימתי מתקיים על פי פרשנות הילדים ודמיונם
- חשוב להכיר לילדים סוגי תיאטרון מגוונים ולאפשר להם להתאים סוג לסיפור
- חשוב להכיר את שפת התיאטרון ולהשתמש במושגים בהתאמה

פעילויות בתיאטרון בגן

ילדים בגיל הגן אוהבים לשחק במשחקי "כאילו" ואוהבים להציג. הם ממציאים הצגות, מקימים במות מאולתרות ומחפשים קהל. רצוי להכיר יחד עם הילדים והילדות את עולם התיאטרון ולפתח מיומנויות בתחום זה, החל מפעילויות בסיסיות ועד לפעילויות מורכבות.

פעילויות בסיסיות

במסגרת הפעילויות הבסיסיות משחקים במשחקי תיאטרון כגון: התקדמות במרחב באופנים שונים. לדוגמה: התקדמות במרחב כבעלי חיים שונים, כמישהו עייף, כמישהו שמח וכו', יצירת "פסלים" עם הגוף, יצירת "מכונה" עם הגוף לבד או ביחד, חיקוי תנועה ב"משחקי מראה" בזוגות, משחקי הבעות פנים המציגים רגשות ועוד.

פעילויות מתקדמות

- הילדים יכולים לאלתר התרחשויות (סצנות). לדוגמה: ניהול דו שיח בתנועות ובדיבור של שני חברים שנפגשים וכל אחד רוצה לשחק במשחק אחר, דוגמה נוספת - חייזר ממאדים פוגשים חייזר מהירח, אריה פוגש נמלה וכד'...
- הילדים יכולים להציג הצגה שנוצרת מתוך התבוננות בתמונה (תצלום כלשהו, יצירת אומנות, איור, ציור של ילד/ה)
- הילדים יכולים לספר סיפור עם אביזרי המחשה כמו בובות אצבע וחפצים.
- הילדים יכולים להמחיז הצגה ולהעלות אירוע בימתי בהשראת סיפורים במגוון סוגי תיאטרון לאחר הכרות משמעותית עם ספר וסיפור.



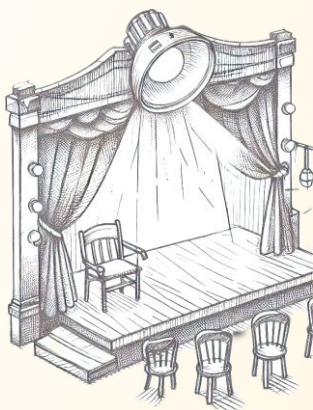
שיח מטרים לקראת משחק תיאטרלי

גם יכול להוות גריין והכנה לקראת המשחק התיאטרלי. השיח המטרים נועד לעורר את הדמיון ולרקום את העלילה.

שפת התיאטרון בגן

מומלץ להשתמש לעתים קרובות ובהתאמה להתרחשות במושגים הקשורים לתחום התיאטרון. **רכיבים בימתיים** כוללים מושגים כגון: מרחב, תפאורה, קלעים ומאחורי הקלעים, מסך, אביזרי במה, תיאורה, מוזיקה, אפקטים קוליים, תלבושות (בתחום התיאטרון – תלבושת ולא תחפושת). **רכיבים דרמטיים** כוללים מושגים כגון: עלילה, נושא, דמות, שיח, מקום וזמן.

תפקידים בתחום התיאטרון: בימאי/בימאית (מביים את ההצגה), שחקן/שחקנית (משחק תפקיד), מחזאי/מחזאית (כותב/ת מחזות), תפאורן/תפאורנית(מכין תפאורה), מלביש/מלבישה (אחראי על התלבושות), תיאורן/תיאורנית (אחראי על התאורה), בובנאי/בובנאית (בונה בובת תיאטרון)



סוגי תיאטרון

חשוב להכיר לילדים סוגי תיאטרון שונים, כך שיתאפשר להם לבחור מתוך המוצע ולהתאים לפעילותם בהזדמנויות שונות.

תיאטרון שחקנים

תיאטרון בו קיים שילוב בין גוף, חלל וטקסט והילדים מקבלים על עצמם תפקיד ובונים דמות. ניתן לשלב אביזרים ותפאורה באופנים שונים.



פנטומימה

הצגה בתנועות גוף ללא מילים (מילון ספיר).

תיאטרון חפצים

תיאטרון בו החפצים מקבלים חיים באמצעות האנשתם והפעלתם. הילדים יוכלו לגלות את הדמות החבויה בחפץ (האנשה). כל חפץ בסביבה הקרובה יכול להפוך לדמות המספרת סיפור או לדמות בעלת אופי משלה.

תיאטרון בובות

תיאטרון המופעל באמצעות בובות שונות. קיימים סוגים רבים של בובות: בובות אצבעות, בובות כפפה, בובות מקל המונעות על ידי מוטות הפעלה, בובות חוטים, בובות גוף המולבשות על גופו של המפעיל. אפשר להתנסות בגן בהכנת בובות באמצעות שימוש חוזר בחומרים פתוחים. הבחירה בסוג הבובה להצגה היא להחלטת הילדים.

תיאטרון צלליות

תיאטרון בו השתקפות דמויות שטוחות נעות על מסך לבן. הקהל רואה את צל הצורה כתוצאה מהצבת מקור האור מאחוריה. הפעילות המשחקית מעוררת חשיבה לגבי תופעת ההשתקפות, האור והצל.



דף מידע בנושא תיאטרון בגן הילדים וקישורים:
[על תיאטרון בגן הילדים](#)



להרחבה – על תהליך הכנה של מופע
 מוזיקאלי מומחז ביוזמת ילדים:
[איך צומח מופע? ככה!](#)



מפגשים עם ספרים

קריאה דיאלוגית

קריאת ספרים בגיל הרך מעשירה את אוצר המילים, מפתחת את עולם המחשבה והדמיון, מרחיבה את ידע העולם, מעוררת רגשית, מקדמת יכולת אמפתיות ומיומנויות חברתיות ומטפחת ערכים. מחקרים רבים מראים כי ילדים לומדים מילים באמצעות האזנה לסיפורים ועיסוק בהם (Neuman, S. B., & Wright, T. S, 2014)

קריאה דיאלוגית היא קריאה משותפת של מבוגר וילד או קבוצת ילדים, המשלבת פרקטיקה של שיח ספרותי-אורייני ורגשי. היא מאפשרת לקוראים לבנות משמעות משותפת לסיפור הנקרא. פרקטיקה זו מבוססת על שיתוף של הילדים לפני הקריאה, בעת הקריאה ולאחריה, באמצעות שאלות המעודדות שיח אודות מסרים בסיפור, העמקת ההבנה, הרחבת ידע עולם וכמובן, עידוד לביטוי אישי והבעת רגשות.

בספרי ילדים המידע המועבר לילדים מגיע משני ערוצים: הערוץ השמיעתי- מלל הסיפור והערוץ החזותי- האיורים המופיעים בספר. ילדים שונים יגיבו באופן שונה לחוויות העולות משני הערוצים גם יחד. חשוב מאוד להיות ערניים לתגובות של הילדים ולתווך את השיח בהתאם. אירועים המתרחשים בסיפור ואיורים מסוימים יכולים להתקשר לחוויה אותה עברו הילדים, ועל כן עשויים לבוא לידי ביטוי בשיח. שיח על הדמויות ועל מה שמתרחש בסיפור יכול לאפשר לילדים שמתקשים לשוחח באופן ישיר על עצמם ועל מה שחוו, לשתף בחוויות דרך אובייקט מרוחק (הזדהות עם הדמויות בסיפור). לפיכך, קיימת חשיבות רבה למפגש חוזר עם ספר דווקא בקבוצה קטנה שתאפשר לכל ילד להתבטא, ולמבוגר להקשיב ולתווך את השיח.

חשוב מאוד : במידה ועולה תוכן קשה, כאשר ילדים נוספים נוכחים, אפשר לומר ברוך: "אני מבינה שיש לך הרבה לשתף ואני מאוד רוצה להקשיב בתשומת לב, בסיום המפגש עם הקבוצה נוכל לשבת יחד ותספר לי כל מה שתרצה לספר".



להרחבה



מהי קריאה דיאלוגית - מתוך האוגדן "אישי פלוס"

פרקטיקות להרחבת שיח בעת מפגש חוזר עם ספר
פרופ' ציפי הורוביץ קראוס, הקבוצה לדימות מוחי בילדים, טכניון

קישור להנחיות לקריאה דיאלוגית



הרצאה: איך להקריא ספרים לילדים

לאחר היכרות מעמיקה עם סיפור במפגשים חוזרים עם הספר, אפשר להציע לילדים לעסוק בפעילות תיאטרונית – מסיפור להצגה.



מסיפור להצגה או "תיאטרון סיפור"

פעילות 'מסיפור להצגה' יכולה להתקיים ברמות שונות של מורכבות. אפשר לשחק התרחשות אחת מסוימת מתוך הסיפור, או את הסיפור כולו. חשוב לקרוא את הספר בקריאה חוזרת פעמים אחדות וכשהילדים יהיו בקיאים בסיפור אפשר לתכנן פעילויות בדרך משחקית ומהנה.

עם ההחלטה על העלאת אירוע בימתי, אפשר להיצמד לטקסט המקורי אך מומלץ מאוד לאפשר לילדים מעוף והמצאה כאשר הסיפור המקורי הוא בסיס, ואין כל הכרח להישאר עם העלילה המקורית. המעבר מהאזנה לסיפור למשחק התיאטרלי איננו מיידי ולכן רצוי להתניע אותו דרך דיבור על הדמויות, על רצף העלילה, על האווירה, על המקום.

אפשר לבחור מבין סוגי התיאטרון, להרחיב את "ההפקה" ולהזמין את הילדים לבחור תפקיד. חשוב לאפשר להם את הבחירה גם אם נוצר מצב שבו דמות מסוימת תשחק על ידי מספר ילדים בו זמנית. אחרי בחירת התפקיד כדאי לאפשר "להיכנס" לתפקיד. אפשר לעשות זאת על ידי שחזור העלילה והדיבור הישיר. מלבד תפקידי השחקנים אפשר להחליט על תפקידים כגון: בימאים להצגה, תאורנים, אנשי קול, פרסומאים וכד'. הילדים יכולים להשתמש בתלבושות על פי רצונם ובאוסף האביזרים העומד לרשותם ביומיום. הם תמיד יכולים לייצר אביזר, תלבושת או תפאורה בסדנת החומרים. אפשר להזמין את הילדים להכין הזמנות להצגה, כרזת פרסומת, סרטון פרסומת ועוד ובכך לשכלל, בין השאר, מיומנויות אורייניות בצורה חווייתית ומהנה. פעילות נוספת לתפיסת העלילה וליצירת אוירה התיאטרון היא איתור פס קול מוזיקלי מתאים.



ארגון מרחב לסיפור ותיאטרון



כדאי לשאול:

מפגש עם ספר – היכן בגן? מרחב לפעילות בתיאטרון - מי מארגן? מה יימצא במקום? ומה עוד?





עקרונות מרכזיים

- מרחב ספריה אסתטי, נוח ורגוע
- הספרים והאביזרים יימצאו בספריה בגובה מותאם ונגיש לילדים
- בנוסף, ספרים יימצאו במקומות שונים במרחבי הגן ויונחו גם במרחב המוגן
- לפעילות תיאטרון – מקום דינאמי, גמיש ומשתנה
- מרווח המאפשר תנועה חופשית
- מומלץ לשלב במרחב התיאטרון הקרנה על קיר

הספרייה בגן

מומלץ להקריא ספרים במקום נעים, אינטימי, רגוע ונוח שיאפשר פיתוח שיח רגשי, קירבה פיזית של המבוגר אל הילדים למקרה שיזדקקו להרמה, החזקה או חיבוק. הספרייה היא "בית ספרים" מטפורי עבור ילדי הגן והצוות וככזה חשוב הארגון המזמין את באי הגן לעיון בספר, לדפדוף, לקריאה, לרגעי קסם והתפעלות מסיפור, לשיח ולפעילות בהשראתו. חשוב לשלב בספרייה ספרים במגוון רחב של סוגות, בכדי שכל ילדה וילד יוכלו למצוא בהם עניין ורלוונטיות להעדפותיהם. כמו כן, רצוי שיהיו בספריה ספרים אחדים בכמה העתקים, שיאפשרו עיון משותף נוח ונגיש.

מומלץ לקבוע את מקום הספרייה בגן בסביבה שאיננה מבודדת ועם זאת שקטה ומוארת באור טבעי. כך יתאפשר לילדים להתרכז, לעיין בספרים ולהקשיב לסיפורים בנחת. רצוי שמרחב הספרייה יהיה אסתטי ולא עמוס בגירויים. אפשר לפרוש שטיח, להוסיף ספה קטנה, כריות ישיבה, שולחן וכיסאות, כך שכל ילדה וילד יוכלו לבחור את צורת הישיבה המועדפת עליהם.

ארגון הספרים ייעשה באופן שיעודד את השימוש בהם. הארגון יכלול מקום למפגשים חוזרים עם ספר במסגרת פעילות בקבוצה קטנה, ומקום לעיון בספרים באופן עצמאי ביחד ולבד. הספרים יימצאו בגובה עיני הילדים כך שניתן יהיה לראות את הכריכה הקדמית. מומלץ לשתף את הילדים בארגון הספרים בספרייה, בהכנת קטלוג הספרים על פי קטגוריות, בקביעת כללי ההתנהגות עם הספרים ובתהליך השאלת ספרים הביתה. אפשר גם למקם לוח לבד, שעם או מגנט עם דמויות ואיורים. ניתן לאפשר לילדים לעצב את הדמויות לאחר שחזור הסיפור. בנוסף אפשר להציב מדף לתצוגה של יצירות של ילדים ופריטים הקשורים לסיפורים.

כדאי שיהיו בספרייה גם אמצעים דיגיטליים, כגון מחשב או טבלט, שיאפשרו האזנה חוזרת לסיפורים והקלטת דברי הילדים.

בימי שיגרה וביתר שאת בעיתות חירום מומלץ להניח ספרים לעיון וקריאה גם במרחב המוגן ובכך לסייע בהפחתת הלחץ והחרדה.

על ארגון ספרייה מותאמת בקישור: [הספרייה בגן](#)



בניית עולם בדיוני במרחב הגן

פעילות תיאטרונית יכולה להתקיים בגן במרחב ייעודי מעוצב עם במה, וילון מסך, תאורה, קולב תלבושות וכו'

אפשר גם אחרת...

ניתן לייעד סביבה ובה פריטים שונים לפעילות תיאטרון : שטיח פרוש על הרצפה, תיבה או מזוודה גדולה לאביזרים שונים המשמשים כגריינים למשחק תיאטרלי כגון בובות, ספרים, מסכות, גלימות, כובעים, צעיפים ותלבושות שונות וכו'. נאפשר לילדים ניווד במרחב הגן והחצר. מומלץ לפנות מקום מרווח כך שהילדים יוכלו לנוע בחופשיות. מומלץ לאפשר לילדים לעצב את המרחב ולתחום את הסביבה הייעודית באמצעות גופי בניה, בדים, כסאות וכו'.

הילדים יכולים להכין בכל פעם תפאורה מתאימה באמצעות חומרים פתוחים, חפצים שונים, ריהוט, בדים, ציור גדול לרקע ועוד.



עיצוב מרחב בדיוני באמצעות "מרחב פיזטלי"

ניתן ליצור סביבת משחק ב"מרחב פיזטלי": מרחב המשלב את העולם הפיזי והעולם הדיגיטלי באמצעות הקרנה של תמונה (יצירת אומנות, תצלום יצירה של ילדים, תצלומים שילדים צילמו, איור מתוך ספר ועוד).

בסביבה הפיזטלית לצד התמונה המוקרנת, הילדים יוכלו להצטרף אל התמונה ולעצב את הסביבה בכל דרך שיבחרו בעזרת חפצים ופריטים שונים, כולל אביזרים שהילדים מכינים בעצמם מרחב הסדנה.

סביבה זו יכולה לשמש כתפאורת במה כך שאפשר לשחק בתוכה וגם להעלות אירוע בימתי.

קישור לסרטון: 'אומנות ותיאטרון בעדשת המצלמה'



גן תהדר, הוד השרון

תוכן לסיפור ותיאטרון



כדאי לשאול:

אילו תכנים מתאימי לפעילות תיאטרון עם ילדים? אילו ספרים מתאימים בעת משבר ובכלל? מי מחליט? ומה עוד?





עקרונות מרכזיים

- תתאפשר המצאה של תוכן על ידי הילדים
- תתאפשר בחירה מתוך מגוון תכנים
- שילוב של סיפורים מוכרים ואהובים
- לפני תהליך העלאת אירוע בימתי המבוסס על תוכן חדש
- תתקיים הכרות מעמיקה עם הסיפור.

המצאה של ילדים

לקראת פעילות בתיאטרון ניתן להציע לילדים לחבר סיפורים, דיאלוגים ומונולוגים וכל רעיון אחר שימצאו.

בחירת ספרים מתוך מגוון

לפעילות תיאטרון בהשראת סיפור, או כל פעילות אחרת עם ספר, חשוב לאפשר בחירה מתוך מגוון רחב של סיפורים. זאת בכדי לנסות ולהתאים את התוכן לצרכים של ילדים שונים. יהיו ילדים שיזדקקו לספרים המשרים רוגע ושלווה, אחרים יתחברו לספרים בהם הגיבור מתמודד עם קונפליקטים או רגשות כמו פחד, עצב וכעס. הילדים יוכלו להזדהות עם דרך פתרון הקונפליקטים בסיפור, דבר שעשוי לסייע להם להתמודד בצורה טובה יותר עם אתגרים וחוויות שחוו.

ניהול שיח ומתן אפשרות לביטוי תוך הקשבה ותיווך יסייעו להתאים את התכנים ולקדם הזדמנויות לשחרור רגשות ולקתרזיס. יש להקפיד לשלב בין השאר גם סיפורים מוכרים ואהובים אותם הילדים פגשו בעבר על מנת לחזק את תחושת השליטה והביטחון כבימי שגרה.

עוד על בחירת ספרים במסמך זה בדף:
'תוכן למפגשים עם יצירות אומנות'

[ספריית פיג'מה – הנגשת ספרים \(הקראה\)](#)



ניהול זמן לסיפור ותיאטרון



כדאי לשאול:

מתי מתקיימת פעילות בתיאטרון בגן? מהי התדירות למפגשים עם ספרים? מי מחליט? מהי ההמלצה לאורך המפגש היזום? ומה עוד?





עקרונות מרכזיים

- תיאטרון בכל זמן
- גם וגם: מפגשים יזומים ופעילות חופשית
- אורך המפגש בהתאם לטווח הקשב של הילדים
- מתן זמן שהיה עם הספרים בפעילות

תיאטרון בגן באופן ספונטני, אפשר בכל זמן...

יש לאפשר לילדים חופש ביטוי ביומיום בכל סוג תיאטרון שיבחרו בדרכים מגוונות בתכנון מראש בליווי מבוגר, ביוזמתם או באופן ספונטני.

לאחר קריאת סיפור הילדים יוכלו לעבד אירוע בימתי המתקשר לעלילה. אין הכוונה להיצמד לטקסט אלא לראות בסיפור נקודת מוצא עבור הילדים. האירוע הבימתי יכול להתקיים בזמן הפעילות החופשית בגן בשגרת היום, באופן יזום עם קבוצת ילדים ובהמשך אפשר להציג מול הילדים במליאת הגן.

ספריית הגן, פתוחה בכל עת

חשוב שהספרייה תהיה פתוחה לכל אורך היום. הילדים יבחרו מתי ועם מי לשהות בה (במקום מרווח מומלץ עד שישה ילדים בו זמנית). חשוב לאפשר לילדים לנייד את הספרים לקרוא ולעיין בהם בכל מקום במרחב הגן. חשוב לאפשר מרחב זמן לשהייה נינוחה על פי הצורך של הילדים לעיין בספרים, לחלוק התרשמויות, לשחק ולפעול בהשראת הספורים ובכלל זה לעסוק בתיאטרון. מפגשים יזומים עם ספרים יתקיימו באופן תדיר בכל יום במפגשי מליאה, בקבוצות קטנות ובמפגש אישי עם ילד/ה. אורך המפגש עם קבוצת ילדים יתוכנן בהתאמה לגיל ולאוכלוסייה ובכל מקרה לא יעלה על 20 דקות (עם בני 3 גם 5 דקות זה די). במיוחד בימי משבר חשוב לגלות גמישות ולהיות ערניים לטווח הקשב של הילדים ויכולותיהם להתרכז.

